

In Friesland ontstaan steeds meer scholen waar bijzonder en openbaar onderwijs samenkomen. Achlum heeft al sinds 2014 een samenwerkingschool. It iepen finster is volgens de directeur een voorbeeld van hoe het moet.

Lang leve de samenwerkingschool

JOSÉ HULSING

In Achlum, een dorp met bijna zeshonderd inwoners, werd de scheidslijn tussen christelijk en openbaar onderwijs al in 2014 geslecht. De muur tussen het schoolplein van de Rehoboth en die van De Bongerd ging neer, er werd een gezamenlijke ingang voor de twee aanpalende panden gebouwd en beide gebouwen werden verbonden door een leerplein. Zo verrees It iepen finster, met gemiddeld tachtig leerlingen. De huidige groep acht is de tweede lichting die de samenwerkingschool verlaat.

Inmiddels zijn er in Friesland zo'n dertig samenwerkingscholen in verschillende soorten en maten, veelal ontstaan in krimpgebieden waar het leerlingaantal daalt. Een officiële samenwerkingschool is een samenvoeging van één of meer openbare basisscholen met één of meer bijzondere basisscholen. Het is geen fusie, maar er is wel een fusie-effectrapportage nodig met instemmingsrecht van de medezeggenschapsraad (MR). De nieuwe school kan onder bijzonder of openbaar bestuur vallen.

„Een samenwerkingschool is een hele mooie oplossing om beide denominaties voor een dorp te behouden, maar met een gebouw alleen ben je er nog niet”, zegt Brenda Oostra. Zij is namens schoolbestuur CBO Noardwest Fryslân directeur van It iepen finster en van Mooitaki, de christelijke basisschool in Bitgummole die na de vakantie met de openbare Martenaskoalle opgaat in een samenwerkingschool. Ook het onderwijskundige deel is volgens haar niet zo spannend. „De emoties zitten echt in identiteit.”

Oostra vergelijkt de samenwerkingschool graag met een samengesteld gezin. „Waar moet je de meeste energie in stoppen als je wilt dat zo'n gezin slaagt? In het feit dat er twee gezinsculturen bestaan. Je moet kennis hebben van en respect hebben voor elkaars gebruiken. Ook elke school, ongeacht z'n identiteit, heeft een eigen cultuur. Daar kun je niet zo maar aan voorbijgaan.”

In Achlum was de samenvoeging een wens van de ouders. „Ze wilden de openbare school niet kwijt, maar de christelijke ook niet. Er was geen acute dreiging, maar om te voorkomen dat op termijn een van de twee denominaties uit het dorp zou verdwijnen hebben ze ingezet op een samenwerkingschool.” Maar ook als iedereen achter de samenwerking staat, moet het proces ernaartoe zorgvuldig gebeuren.

Oostra: „Er moet een nieuwe cultuur ontstaan, bij voorkeur een professionele. De betrokkenheid van ouders is groot in een dorp. Die willen graag dat je onderdeel wordt van de gemeenschap. Dat is logisch. Maar prioriteit voor een school is goed onderwijs geven. Dus de kaders moeten helder zijn. Bij de samenvoeging neem je het beste van twee culturen. Je maakt met het

In Achlum werden de Rehoboth en De Bongerd in 2014 een samenwerkingschool. FOTO CATRINUS VAN DER VEEN

team een nieuwe visie en het woord 'samen' hoort hier heel duidelijk in.”

De wet schrijft voor dat een samenwerkingschool een identiteitscommissie moet hebben. Die commissie maakt en bewaakt de afspraken over de instandhouding van de verschillende identiteiten van de samengevoegde scholen. Hoe de bijzondere identiteit en het openbare karakter vorm krijgen, wordt formeel vastgelegd in het Reglement Identiteitscommissie.

Op It iepen finster krijgen alle leerlingen dezelfde lessen. „We lezen voor uit de Bijbel aan alle kinderen. We leggen ze niks op, maar vinden het wel belangrijk dat ze overal van afweten. Je gaat het gesprek erover aan: wat is de boodschap? Zo lezen we ook wel een sprookje of een spiegelverhaal. We gaan uit van

‘Elke school, ongeacht z'n identiteit, heeft een eigen cultuur’

vijf wereldgodsdiensten, van burgerschapsonderwijs. Ook gender- en seksuele diversiteit komt voorbij. Het is niet dat we hier elke week bij stilstaan, maar wel als we bijvoorbeeld het thema samenleven behandelen.”

Ook over de christelijke feestdagen zijn afspraken gemaakt. „Vooral Kerstmis en Pasen liggen gevoelig, want van de kerstman en de paashaas worden ze niet blij op een christelijke school. Voor een door iedereen gedragen identiteit moet

je in je eigen identiteit een stapje achteruit doen. Zo hebben we ook afstand gedaan van het gebed en christelijke liedjes zingen we ook niet meer. Maar voor het eten – dat doen onze kinderen op school vanwege het continuurooster – dan zijn wij even stil.”

Volgens Oostra zorgen de verschillende afkomsten op een samenwerkingschool voor verrijking. Een mening die voorzitter Marco Vrijlinck van de landelijke Vereniging Openbaar Onderwijs met haar deelt. „Als je onze doelstelling heel plat slaat, komt het hierop neer: kinderen van ouders van alle gezindten gaan samen naar school waar ze er spelender- en leerderwijs achterkomen wat de verschillen zijn, waar ze meer begrip en respect voor elkaar krijgen,

wat goed is voor hun persoonlijke ontwikkeling en hun maatschappijbewustzijn, waardoor ze later hopelijk ook beter met elkaar omgaan. Vanuit dit perspectief ben ik wel heel enthousiast over de samenwerkingscholen.”

In Achlum is vorig jaar unaniem besloten dat de identiteitscommissie overbodig is geworden. De taken zijn overgedragen aan de IKC-Raad waarin ouders en medewerkers van de school en de kinderopvang tegenwoordig zijn. Oostra: „Achlum is echt een voorbeeld van hoe het moet. Hier is nooit gedoe: we doen het allemaal samen. Als er ergens een keer een christelijk tintje aan zit, *so be it*. Dat ligt in andere dorpen misschien veel gevoeliger. Terwijl: kinderen hebben hier geen last van, die spelen gewoon met elkaar.”

Schooltjes die samenvoegen en sluiten

In Friesland zijn de afgelopen jaren zo'n dertig formele en informele samenwerkingscholen ontstaan. Na de zomer komen er weer een paar bij.

In Aldeboarn gaan cbs De Finne en obs De Boarne samen. Omdat beide gebouwen aan vervanging toe zijn, verkast de samenwerkingschool in 2025 naar een nieuw gebouw. In Bitgummole worden cbs Mooitaki en obs De Martenaskoalle samengevoegd en in Bakkeveen gaan obs De Oanrin en cbs Betrouwen samen verder als 'de oplossing voor het behoud van robuust, kwalitatief basisonderwijs'.

Voor het eerst is ook de katholieke Bisschop Möller Stichting (BMS) een partij bij het samenvoegen van scholen. Ze gaat in Heeg en Woudsend samenwerken met het christelijk onderwijs. Concreet betekent dit dat in Woudsend de Meester van der Brugschool en de Bonifatiuschool

fuseren en verder gaan onder de BMS. In Heeg gaat het om It Wrâldfinster en de St. Jozefschool die straks onder Palludara vallen.

„Dit is een vrij unieke situatie in Friesland: de katholieken en de christelijken blijken ook een goed huwelijk te kunnen zijn”, zegt bestuurder Peter van Tuinen van de BMS. Er is geen acute noodzaak voor de samenvoeging. „Het lijkt op papier eerst nog mee te vallen, maar in de verdere toekomst verwachten wij enige leerlingkrimp. Wij bundelen de krachten om goed en stevig onderwijs te behouden voor de dorpen. De krapte op de arbeidsmarkt speelt ook een rol.”

Na de vakantie verdwijnt ook weer een aantal scholen in Friesland vanwege een dalend aantal leerlingen. De openbare scholen De Twirre in Ureterp en De Jasker in Nij Beets gaan op in respectievelijk De Opdracht en De Arke. Dit

worden open christelijke scholen. In Oldetrijne sluit obs De Lantscheene na 188 jaar de deuren, de gemeente Westellingwerf overweegt om van het leegstaande pand een opvang voor Oekraïense vluchtelingen te maken. In Oudeschoot gaat Kindcentrum Skoatterwiis dicht en in Easterwierrum valt het doek voor obs De Fôlefinne. Halverwege dit schooljaar sloot christelijke basisschool De Wegwijzer in Kollumerpomp omdat stichting Arlanta kwalitatief goed onderwijs niet langer kon garanderen.

De afgelopen twaalf jaar is het aantal basisscholen door de krimp gedaald van 469 naar 367, blijkt uit cijfers van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Hierbij wordt het openbaar onderwijs het hardst geraakt, dat kent een teruggang van 223 naar 164 scholen, een daling van 26 procent. Het aantal bijzondere scholen daalde met 18 procent, van 244 naar 200 scholen.